

1. **PŁAT** (126) *sb m*

-a- (91), -ã- (8); -ã- *RejZwierc*, -a- : -ã- *RejRozpr* (4:1), *KrowObr* (4:1), *BielKron* (13:1), *Mącz* (9:1), *Oczko* (1:1), *SarnStat* (1:2).

sg N płat (19). ◇ *G* płatu (12) *ZapWar*, *RejRozpr*, *ConPiotr*, *UstPraw*, *RejFig*, *BielKron* (2), *RejPos*, *BielSpr* (2), *StryjKron*, *KochPieś*, płata (8) *MurzNT*, *Mącz*, *BielSat*, *BudNT*, *BielRozm* (2), *WujNT* (2). ◇ **[D** płatowi, płatu.**]** ◇ *A* płat (35). ◇ *I* płatem (10); -em (1), -(e)m (9). ◇ *L* płacie (4). ◇ *pl N* płaty (12). ◇ *G* płatów (13); -ów (2), -(o)w (11). ◇ *A* płaty (10). ◇ *I* płaty (3), **[płatami]**.

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. *Pieniądze; census Mymer*¹, *BartBydż*, *Mymer*², *Vulg*, *Cn*; *fructus, lucrum, merces, praestatio, redditus BartBydż* (85) : *Mymer*¹ 42; *Redditus, plath, lucrum, merces, fructus, vectigal, praestatio, census, reditus anni dicuntur, quia singulis annis redeunt, plathy. BartBydż* 130, 26; *Mymer*² 15v; *RejJóz* L3; *Placze kxącz ńrodze ńtękaiać. Narzekaiać iż nedzni ńwiat ńeft [!] drozzy/ a niz zadny płat. RejKup* c6; *Syny twoie więźniami powiodą/ á płat twoy zá łup będą mieć y ńlawę oblicza twoiego wykorzenia. Leop* 4.*Esdr* 15/63; **[Summa tych płatów mc. 1/9 LustrSand 272]**.

a. *Świadczenie, opłata na rzecz kogoś; merces, pensio, pensiuncula Cn* (36) :

płat czyj (1): *Ieńli też rzetzelz/ iż nie dla pieniądzy Pan Bog duż s Czysciá [!] wypuńtza/ ani dla tych Fundáciy/ álbo płátow náńzych? Powiedz że mi tedy? dla tzeğofz ty płáty bierzecie? KrowObr* 76.

Zwroty: »płat brać« (1): *KrowObr* 76; **[x. Szczęśny przyznał, [...], że my to [krzczenie papieskich dzieci], [...] i z obrażeniem sumnienia naszego czynić musimy, tym zwłaszcza, od których płaty bierzemy. AktaSynod I 85]**.

»płat dawać« [*w tym: od kogo* (1)] (2): *yellizbi ktori chczial sdozwolenym krola polńkiego przyacziela mego owcze tam myecz to yeńt na woly krolewńkiey takowi plath maya dawacz krowoy yako panńtwv sye yego godzy LibLeg* 11/22v; *ieńt wiele miedzy wámi káplánow nietzyńtych y niepowńcieęgliwych/ ktorzy iáwnie s kuchárkámi mieńńkáiań/ y płáty wam od dzieći dawáiań. KrowObr* 228.

»płacić płat« (1): *Iakom ya sthem szynem szwem Stanyslawem nyeposthapovala placycz plathu yanovy y katharzynye dzyeczyam Climenthove [!] ZapWar* 1523 nr 2295; **[BiałPos 68 (Linde)]**.

»postąpić [ile] płatu« (1): *Włodimirz też Czerniehowńkie Xiąże/ Dawid y Olech Siewierńkie Xiążeńtá/ pońtąpili mu [Dawidowi] po ńtu grzywien płátu rocznego StryjKron* 200.

Wyrażenie: »płat roczny« (1): *StryjKron* 200 *cf* »postąpić płatu«.

Szereg: »fundacyja i płat« (1): *KrowObr* 76 *cf* *płat czyj*.

Wyrażenie przyimkowe: »za płatem« = *za opłatą* (2):

~ *Szereg*: »za najmem i (a, **[abo]** płatem« (2): *owcze passacz dopuszczym na tich náńzych poliach za naymem y platem ńlńńznim y podobnim LibLeg* 11/27, 10/71; **[Jest niemało bartników [...], którzy trzymają barci za ńlńńznem najmem abo płatem. LustrMaz I 67]**. ~

α. *Danina, podatek; tributum BartBydż, Cn; censitio, pensitatis Cn* (28) : *Pensio, czynsz; tributum, plath. BartBydż* 110b, 48; *RejRozpr* H4; *powńtáli chłopi przeciw pánom ńwoim dla obciáżenia płátow BielKron* 201v; *Są też płáty rozne w miáńteczńkach/ iáko piwá koleynne/ y inne dochody GostGosp* 142.

płat od czego (1): Płat od iázow *GostGosp* 167; [Płat od rzemiosł. – Rzemieślnicy, przekupnie i kramarze płacą pro anno per gr 1 od rzemiosła, handlu i towaru, osobno od każdego. *LustrKra* I 51].

W połączeniu szeregowym (1): izali Papież niewymamił rozmaíte Kxięstwá/ Powiáty/ Miáltá/ Porty/ Zamki/ Wśi/ Czyńłze/ Mytá/ Folwárki/ y inłze rozmaíte płáty. *KrowObr* 75; [Tak wieku tego panie lichwiarki czinią/ przikrywaią przezwiski rozmaitemi/ to swoje łakomstwo/ iuż czyńszem/ iuż pobożnym płatem/ [...] iuż dochodem/ iuż pensią *Senatulus* 1006].

W charakterystycznych połączeniach: *płat pobożny, poniewolny, powinny, ustawiony; płat od jazów, od garncow gorzalczanych, od rzemiosł; płat z domu, z łaźni, z wagi; płat na ratusz; płat [od czego] cierpieć, dostać; płatu [na kogo] przyczyniać, przypisować.*

Zwroty: [»płat brać« [szyk zmienny]: Z łaźni miejskiej i z postrzygalniej i z wagi mieszczanie na ratusz płat biorą, na poprawę miasta wedle prawa swego. *LustrMaz* I 106; *LustrPłoc* 7.]

»da(wa)ć płat (a. [[ile] płatu])« [w tym: [od czego], z czego (1)] [szyk zmienny] (6): *LibLeg* 7/69v; Drudzy mowili/ iłże zakazowál Cefarzowi plat dawatz/ chtzátz łám Cefarłtwa dołtatz. *OpecŻyw* 112; Gdzie ktoremu z łálki Stárołstwo chce dáć [Kniaź Wasyl]/ tho ná iego woli/ á s tego musi káždy rok płat dáwać *BielKron* 429; *RejPos* 251v [2 r.]; Są też drudzy ktore zowá Mofelliny/ [...] ci nie dáia płáthu iedno ku potrzebie iáda gdy rołkażá *BielSpr* 51; [*LustrKra* II 55; *LustrPłoc* 7; Iest tam karczma 1 [...], z której dawają do roku płatu mc. 12 *LustrRaw* 41, 91].

[»płat (a. [ile] płatu) płacić« [szyk zmienny]: *LustrMaz* II 175; Jest wójt w tej wsi, który na półłanku siedzi; nie płaci żadnych płatów z kmiećmi dlatego, iż dworowi służy i polnych robót dozira. *LustrSand* 272; *MetrKor* 1582 129/124].

»[czym [= o ile] płatu podwyszczyć« (1): Burgrábiom też tego zamku/ ktore był Kaźimirz połtánowił/ dzyefiáćiam grzywien płátu káždemu z ołobná podwysłzył ná káždy rok *BielKron* 387v.

[»postępować [z czego] płat«: (nagł) Dom bracki. (–) [...] tam kmiecie z tej wsi i z inszych brastwo pijają, nic nie dają [...] z tego domu. Wójt kupiski postępuje z tego domu płat doroczny fl. 1 *LustrMaz* II 97.]

»płat [z kogo ile] wybierać« (1): Izali niewiáłty nierządne pod łwoiá mocą y obroną w Rzymie chowál? I płáth łnich kilkádzieśiat tyśięcy złothych kóždego roku wybierał? *KrowObr* 26.

Wyrażenia: [»płat doroczny«: *LustrMaz* II 97 cf »postępować płat«.]

[»płat duchowny«: rada i mieszczanie ilkuscy kupiwszy grunt szlachecki za niemałe pieniądze, od których do tego czasu annuatim 50 grzywien płatu duchownego dawają, nie sprzeciwili się, że lasów ich, [...] do stoli KJM ku oprawieniu używano. *LustrKra* II 55; *SolikZiem* D2.]

[»płat kościelny«: A o co tho łzło: O Dźieśięćiny y iné płáty Duchowné álbo Kościelné. *SolikZiem* D2.]

[»płat miejski, na miasto«: *ProtokWoźnik* 1521 nr 53; ý therálz ým [mieszczanom] z Namiełtnikiem Vlodzimierzłkiem nýetrzeba na woýne chodzicz, thełko mają oni plathý mieýłczkie placicz *MetrKor* 1582 129/124; Roku przeszłęgo i latoś nie bełó więćej rzeźników miejskich, jedno 12. Z których wedle przywileju miejskiego przychodzi trzecia jatka albo płat na miasto *LustrPłoc* 7.]

»płat pieniężny« (1): Przithim thełł powye yłł yefth vyelye poddanych pana Markrabinych kthorzi povynny szá, stharadawna dawacz plath pyenyązny kłzyandzv połnanfkie^{mu} Biłkupowy *LibLeg* 7/69v.

»ustawiony płat« (1): [Król Kazimierz] podwojdy/ zboża/ fiáná/ także inne gwałtowne bránia półpolitemu człowiekowi pod winami zázakał [ziemianom] iedno áby káždy ná wítháwionym płácie álbo fwoiey máiętności przešthał *BielKron* 356.

Zestawienia: »dziechciowy [= od dziegciu] płat« (1): (nagł) Liczbá doroczna. (-) Dziechciowy płat *GostGosp* 167.

[»płat jateczny [= od jatek]«: Za tymże przywilejem od KJMci danym ku temu płatowi jatecznemu, który rzeźnicy płacą z jatek, mieszczanie wybierają targowe łopatki tak od wiejskich, jako i od miejskich rzeźników *LustrRaw* 28.]

[»płat kłodny [= od miary piwa]«: Piwowarowie okrom czynszu świętomarskiego winni wszytscy płacić płatu, który zową kłodny, per gr. 3 *LustrMaz* II 175.]

[»komiężny [= od splawiania zboża] płat«: Skarżyły się te 3 wsi wyżej napisane zadybskie, iż na nie teraz dopiwo chcą przy komiężnym płacie podbić, aby każdy po gęsi jedney dawał z półlanku. *LustrSand* 274.]

Szeregi: »płaty i (a) dziesięciny« [szyk 2:1] (3): *Diar* 133; Wierz mi by nie ty płáty á nie dzyefięćiny/ Nie byłoby odpuštow od męki od winy. *RejWiz* 60; Co wízyłtko iest fáłz/ a iáwne šzyderštwo zmyšlenia Antykryštowego [tj. *papieskiego*]/ kthore vtwardził ná šwe łákomštwo y Kupiectwo/ áby ták doštał Miałt/ Zamkow/ Wši/ Płatow y dźięšięćin *GrzegŠm* A4v; [*SolikZiem* D2].

»roboty i (takież) płat« (2): [Kazimierz] oraczom áby krzywdy wielkiej áni przeziłnych [!] robot/ takież płátow/ od źiemian nie ćierpieli/ wítháwił *BielKron* 356; *RejPos* 252.

αα. Trybut (5) :

Zwroty: »płat da(wa)ć [w tym: ile z czego (1)]; [z czego] dan płat« (3; 1): A z mey źiemie zá dźięšięć lat/ Będzie dań tobie ifty płát. *BierEz* F3v; škazano ná nie [na *pruskiego Mistrza i Komendantory*] wroćić Pomoršką źiemię y płát šniey dáć trzydźięšći tyłiac grzywien thákikžze grošzy pod kłátwami. *BielKron* 370v, 324, 433.

»płat płacić« (1): od tego czáfu płát płáciłi Polacy Czechom/ według ich kroniki. *BielKron* 324.

b. Wynagrodzenie, pensja (13) : Dobrze fá Opatrzni naucziciele škoły Argentińškiej/ id est, Magnifica honorifica, máyá wielkie y pocziwe płáty. *Mącz* 8b.

płat czyj (1): Płát Podkomorzego. *UstPraw* I2.

W charakterystycznych połączeniach: *płat nędzny, pocziwy, wielki; płat mieć.*

Zwroty: »w płat język dawać« = *mieć sprzedajny język* (1): Naydźiefz kto w płát ięzyk dawa/ A rádę ná funt przedawa *KochSob* 69.

»wziąć płat [za kogo]« (1): A z was nie wiem czo šobie też ktory pomože Zelfcie wzięłi nędzny płát/ za mię niewinnego *RejJóz* B2v.

Szereg: »jurgielł a płat« (1): Authoro, Obowięzać šobie kogo/ albo [!]/ zachowaniem álbo/ yurgieltem á płátem yákim šobie kogo powynnym vczinić. *Mącz* 20c.

Przen [czyj] (1) : prawda [...] / ma šwych płátow niemało Iednym złotem drugim pańštwy drugim też guży płáci *RejJóz* C7.

α. *Žold* (7) : Nałz náiáfnieyłzy Krol Sigmunt: ma 4000. riczerztwa. ktorim wítwił płát 45. riczerzom za 7. Miešięczy 2835. złoथych. *KłosAlg* G2; *BielKron* 205; Trzeći poczet piešzych iest/

które zowią Azappi, ci są prawi Turcy/ tym nie idzie żaden płatek kiedy nie bywa wojny *BielSpr* 51v, 51v; *Calag* 452b.

płat czyj (1): Chodzi w nich [u *Turków*] kiedy trzeba po polity człowiek ku potrzebie wojennej/ [...] mając każdy płatek oznaczony swojemu na miesiąc. *BielKron* 260.

Zwrot: »płat dawać« (1): drugim też [obrońcom] powiedziano którzy chcą zostać/ będą im dobrym płat dawać *BielKron* 316.

c. *Dochód zysk* (17) : Miała która ma gołe plathy na rathuły czy od tyfiacza złotych plathu dziełniczek yeznich [...] niechaj wyprawiają *ConPiotr* 31v; [śmierć] Włotyki łpolu razem garnie. Tak w bogi jak bogaty Za nic wniej gołe plathy. *RejKup* Fv; *KrowObr* 76; Ale gdy niepotrzebne chciwości odprawię/ Lepiej daleko płatowi sobie tym poprawię *KochPieś* 37; Kościół w niej [we wsi] murowany: pewnym płatem nadany *GostGospPon* 169.

płat z czego (1): Więc y owi [kupcy] z niższych stanów Choć niemają płatów z łanów Wprzeymie nie na to ładzą Nikomu naprzód niedadzą *RejRozpr* I3v; [A płatowi żadnego nie masz z tego stawku, bo ku barci należy *JęzykGórniśląsk* 1558 121].

płat czyj [w tym: *pron poss* (1), *G pron* (1)] (2): Przetoc mierny je(st) bo(ga)ty, Iż mu statczą jego plathy *BierRozm* 20; *RejRozpr* B4.

W połączeniu z określeniem kwoty (5): owo probostwo Choć piekielne wbostwo A co to jest to kop płatowi Czym pomoc chudemu bratu Abo onej fieftrzenicy Co tam mieszka na wlicy *RejRozpr* C; *ConPiotr* 31v; *UstPraw* B4; ziemianin który ma/ Trzy folwarki: a w każdym tyliac kop wżyna/ Ryb ma dożyć/ zwierzyny/ a płatowi to grzywien/ [...] Lepiej nie ma niżli król *RejFig* Aa; *BielKron* 405.

W połączeniu szeregowym (1): [u *miejskich żon*] Boćiki łznurowane/ Tábinowa łzátá/ Folwarków żadnych nie ma/ dobytka/ ni płatów. *BielRozm* 28.

W charakterystycznych połączeniach: *płat z łanu*; *płat na ratusz*; *płat goły* (2), *hojny*, *ślusznym*; *płat rozmnaża się*; *płat fundować*, *mieć* (3), *oddać*; *płatowi poprawić*; *płatem nadany*.

Zwroty: »kupić płat« = *zabezpieczyć dochód* (1): [królowa] podala nie mu [cesarzowi] na opiekę/ fkarby y korony także w moc mu dala. Cefarz kupil iey plát slufzny/ czym nie mogla wychowac dobrze w Seweldzie *BielKron* 346v.

»[ile] płatowi płacić« (1): ieliby wojny było potrzebą/ miał dawać kmieć z łanu xij. [= XII] groszy według sthary wffaly/ miezczenie zwykly pobor pul łzofu dawac/ a ci co na obligacyach/ tho jest na widerkaff pieniadze mają/ czwartą część płatowi płacić. *BielKron* 405.

Wyrażenia: [»wieczny płat«: Eodum est concessio rei/ immobilis facta pro homagio. (ffeodum wyczynij plath / wolne dobro/ Omagium old) *Glosy I nr 11/1.*]

»złoty płat« = *zdobycz, zysk w złocie* (1): Daymyż już ten dąk Hłzpánom y Niemcom/ Fráncuzom/ Włochom/ inżym cudzoziemcom/ Niech tamte świeże wynayduią światy [Amerykę]/ Z złotem plathy. *KlonFlis* D2v.

Szereg: »czynsz a (abo) płat« (2): wdowa w onym imieniu do którego ją w nioł [mąż] ma miezcac tak długo aliz potomkowie męża iey [...] zapiszą na imieniu tam gdzie by miała czynszu abo płatowi trzy grzywny *UstPraw* B4; *RejZwierc* 189v.

Przen [czyj] (1) :

W połączeniu szeregowym (1): [św. Paweł pisze] A gdy lie wam zyawi Kfiążę włytykich pafterzow/ pewnie tego bądźcie iści/ iż zá to weźmiecie koronę [...] nigdy nie zwiędłą. Otoż małz klątwy iego/ otoż ánnaty iego/ otoż małz czynńsze/ płáty/ y włytyki dochody iego *RejPos* 301v.

d. Procent od pożyczonej sumy; usura *Mącz*, *Cn*; *versura Mącz*; *fenus*, *fenusculum*, *impendium*, *merces*, *pensiuncula fenoris*, *quaestus*, *usuaria pecunia Cn* (11) : Lichwę brąc od drugyego/ płátem to názwáli *RejZwierz* 123v; Usura, Vżywánié/ trzimánié/ pożytek też lichwá/ płát/ zysk. *Mącz* 510d; *ActReg* 163.

płat od czego (5): Usura triens, Lichwá cztery miefiące trwáyacá/ ná káždy xiężyc z tych czterech yeden czynńz od główney summy/ [...] to yeft ná kóždy rok cztery płáty od yedney główney summy. *Mącz* 464d. Cf »płat brać«, »płat dawać«, *Wyrażenie*.

W połączeniu z określeniem kwoty (2): *Unciaria lex*, Była yedná wftáwá która zákázowála áby nie więcey yeno yeden płát álbo lichwá od główney summy w rok był płácon. *Mącz* 502b, 464d; [*ZapWpolKob* 1549 1/32v].

W charakterystycznych połączeniach: *płat od pieniędzy*, *od summy* (2), *od tego co przyrasta*; *płat nieznośny*.

Zwroty: »płat [od czego] brać« (1): iefli kto względem pożytku pieniędzy pożyczca, iáko Zydowie czynią płát nieznośny od pieniędzy biorąc: To zowá lichwá *SarnStat* 1273.

»płat [od czego] dawać« (2): *Vfura vfurae* záś zowiá Ryczártowá lichwá, gdy y od tego co przyrafta płát muśi dáwac *SarnStat* 1273, 1271.

»pieniądze w płat dawać; [dać w płat [ile] grzywien]« = *da(wa)ć na procent* (1): A ták nie trzebác pieniędzy w płat dáwac/ sińnac tu lichwá á pobożna domá wrofcie/ iefli będziefz miał pieczá o sobie. *RejZwierz* 108v; [dalyśmy wplath 2 grzywien teńszarzewy nazayvtrz po í. valentem *ZapWpolKob* 1549 1/32v, 1548 1/3)].

»wziąć [ile] pieniędzy, [grzywien] w płat; [pieniądze wziąć w płat]« = *pożyczyć na procent* (1): *Versura solvere et versura dissolvere*, Długi poplácić/ wziáwłzy v kogo pieniędzy w płát *Mącz* 486c; [Item iacob dropak włyzal dwye grzywne pyenyedzy v pana barmyfta [...] wplát [...] ftęgo má platawacz ofzm grośszy nakałdy rok *ZapWpolKob* 1541 1/6, 1541 1/6 [2 r.], 1549 1/32 [2 r.]].

Wyrażenie: »płat [od czego] płácon« (1): *Mącz* 502b cf *W połączeniu z określeniem kwoty*.

Szereg: »lichwa albo płat« (1): *Mącz* 502b cf *W połączeniu z określeniem kwoty*.

Przen (1) :

Zwrot: »dawać płat [od czego]« (1): Iemu [Panu] dáwac chcefz/ á on tobie włytyko dał. Czynifz go lichwiarzem/ wzyáwłzy od niego tyfiącmi/ y dáiefz mu lekki płát od tego. *RejPos* 144.

Wyrażenie: »lekki płat« = *niski procent* (1): *RejPos* 144 cf *Zwrot*.

2. *Kawałek tkaniny*; *panniculus Mącz*, *Cn*; *pannus Vulg*; *pannulus Cn* (41) : A z ífywa drugi ony płáty Co ledá nacz podárł ífłaty *RejRozpr* 13; Goły po pás/ á ná doł by Niedźwiedz kofmáty/ Kiedy go pśi ofkubá/ wifzá po nim płáty. *RejWiz* 166, 6, 19; Y rzekł Abdemelech Murzyn do Ieremiafá/ podlož te ftáre płáty y podrápáne á zgniłe pod pachy rąk twoich/ y pod powrozy. *Leop Ier* 38/12; A ten płát pochwyćiwłzy/ iáł koniá wycierác. *RejZwierz* 18; przylož ftáre⁸⁰ fadlá á przylož ná modrym płácie ná nogę. *SienLek* 178, 174, 175v, 178; *RejZwierz* 164; *Oczko* 11, 16v; *Stroyże* fię ty żalobnie/ á

czarnymi płaty Ściánę/ woz/ tákże y grzbiet odźieway gárbáty. *ZbylPrzyg* B2v; *PaxLiz* D2; [fárzy oni medicy opifowáli rozmáite ciał zágrzanié/ przez ścieránia/ co ie frikáciami zowiem/ które y ná łożu miáfto pracéy fłużyły/ wodząc rece po iego cíele z płátami wzdłuż/ poprzécz/ wfkłóš *OczkoPrzymiot* 43 (*Linde*); *SprChęd* 139/25, 26; *BudArt* S8; Za płaty, grzebło, gąbkę, grzebień, szczotki do stajnie dla konia chędożenia zł 1 gr 15 *GębMemor* 164].

W połączeniu szeregowym (1): Cento, Strychów płańcz/ to yeft/ fuknia/ álbo deká z rozmáyitych płátów á ze ftuczek y kášków fukiennych y ynŝzey rzeczi y z rozmáyitich farb weŝpołek wŝzita. *Mącz* 47b.

[*W porównaniu*: Oddal od Vczynkow dobrych Páná Chriŝtá; wŝytkie Spráwiedliwoŝci náŝze, płátu plugáwemu będą podobne *HerbOdpow* S3v.]

W charakterystycznych połączeniach: płat chuściany, czarny, kliniasty, modry [= mokry] (6), mokry, podrapany, stary, szarłatny, wiotchy, zgniły; płat wisi; z płatu uszyty; płatem obity; płat maczać (rozmoczyć) (2), podłożyć (przyłożyć) (2), zszywać; na płat przyłożyć, rozmuskać, włożyć; przez płat precedzić, płatem odziewać, nogę uwijać, wycierać.

Wyrażenia: »dwojaki płat« = *habit duchowny z dwiema połami (1)*: dziś miedzy dworzány [...] iutro záŝie cíchy Xiądz w kápitulie: [...] W ízáréy kápicy/ á z dwoiákim płátem *KochFr* 91.

»płat sukieny, sukna« [szyk 3:3] (4:2): Thedy ktho ma bolenie w lewym boku w flezionie/ albo krę/ albo natwardzenie/ Rozmoczywŝy modri fukienny płath w onym oczcie/ przylož na on bok lewy na flabiznę *FalZioł* III 14b, I 116a, II 18c; Panniculus, Płát fukná/ teŝ chuŝteczká. *Mącz* 276a; Gdy koń ma zołzy miedzy czeluŝciámi/ [...] Weźmiŝ fádłá ftárégo/ y tylé roŝchodniku/ vtłucz to weŝpoł/ przylož to goráco ná płát fukienny/ przylož mu im náciepléy ŝciérpieć moŝe *SienLek* 183v, 78v.

Zestawienie: »koleński płat« = *plótno z Kolonii (1)*: Iakom ya onego nyebył [...] anym oth nyego wschyal lupu tho yesth [...] kopy pyenyady [!] w kolenskyem pluczye [!] thako my bog pomoschy y yego swyatha maka. *ZapWar* 1540 nr 2580.

Szeregi: »płat i szata« (1): Abdemelech [...] wŝfédł do domu Krolewŝkiego/ ktory był pod pokładem: á wziáwŝy z tamtąd wiotche płáty y wiotche fláty [*veteres pannos et antiqua*]: ktore iuŝ były pogniły: fpuŝcił ie do Ieremiałlá do dołu po powroŝkach. *Leop Ier* 38/11.

»płat albo sztuczka« (1): Ne in rutis quidem et caesis receptis, id est, exceptis, Nie záchowáyac fobie naymnieyŝzego płátá/ álbo fztuczki. *Mącz* 362b. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

Przen (2): Niemaŝzli forytarzá/ nie zyŝczéŝz ni płátá. Bo cíe wnet zdádzą w zyŝku/ Sądowni panowie *BielSat* E [*idem*] *BielRozm* 33.

a. *Lata; commisura PolAnt, Vulg; centuncula Mymer¹; adiectio, additamentum PolAnt; scissura Vulg (14)*: *Mymer¹* 31v; Nie zárzy ŝtroyny ŝebrakowi płátów *RejZwierc* 224; Aczci ia iefcze wátpię/ ábyŝ złotem władał/ [...] Do ftátku [*lege: dostatku*] té nie znáczą twé ná grzbiećie płáty *PudłFr* 59.

płat czego (4): *MurzNT Mar* 2/21; ŝaden płátá odzienia nowego nie wftáwia w odzienie wiotche *BudNT Luc* 5/36; *WujNT Matth* 9/16, *Luc* 5/36.

płat od czego (2): *BudNT Luc* 5/36; nie przyŝtoi ftáremu [*suknu*] płát od nowego. *WujNT Luc* 5/36.

W porównaniach (2): ále y to coby fie nam zdáło/ żeby w nas iedną śpráwiedliwością było/ tedy y to ieft przed BOgiem iáko płát iáki plugáwy y obmierzły. *CzechRozm* 217v, 25.

W charakterystycznych połączeniach: *płat odzienia, sukna (3); płat od nowego [sukna] (2); płat na grzbiecie; płat przyszywać, wprawować, wstawiać, wszywać; płatem pokryć; płat obmierzły, plugawy, smrodliwy; pełny płatow.*

Szereg: »łata albo płat« (1): Pannosus, Pełny łat/ álbo płátów włácony. *Mącz* 276a.

Przen (1) : Tedy y to [wypowiedź papieskiego teologa o Chrystusie]/ procz óstátecznego tego (to ieft z przyrodzoney iftności etc.) przydatku/ ktory ieft śmrodliwym płátém/ do pierwszych słow przyśzytym/ [...] nie byłoby nic/ áni ieft przeciw nam z dobrym wyrozumieniem. *CzechEp* 340; [á płátow niemáło/ ku złátaniu Wiáry y Confelsiey śwey/ od Luteranow, y od inych [...] nábráli. *HerbOdpow* E8].

Synonimy: **1.** bogactwo, czynsz, dobro, dostatek, dzierżawa, imienie, intrata, majątność, możność, pieniądze, płaca, pobor, pożytek, prowent, zysk; **a.** dań, podatek; **b.** jurgielt, myto, nagroda, zapłata; **α.** żoład; **c.** czynsz, dochod, interesse, intrata; **d.** lichwa, interesse, lotunek; **2.a.** łata.

Cf **PŁACIE**

MN